

Täysistunto

Tiistai 18.10.2016 klo 13.59—17.23

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 187/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

16.56 **Puolustusministeri Jussi Niinistö** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä säädetään Puolustusvoimien turvaamistehtävistä eli Puolustusvoimien suorittamista henkilösuojaustehtävistä sekä Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisesta muualla kuin Puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella. Tarpeen tälle esitykselle asettavat Suomen muuttunut turvallisuusympäristö sekä tiivistynyt kansainvälinen puolustusyhteistyö.

Puolustusvoimilla on kyllä riittävät valtuudet suojata toimintaansa omilla, Puolustusvoimien hallussa olevilla alueillaan. Tällä hetkellä ongelma on se, että kun Puolustusvoimat esimerkiksi siirtää materiaaliaan toimipisteiden välillä tai valmiuden tehostamistilanteessa hajauttaa materiaalia, niin Puolustusvoimien tulee turvautua joko poliisin virka-apuun tai äärimmäisessä tapauksessa siviiliyritysten turvallisuuspalveluihin. Tällä hetkellä Puolustusvoimilla ei ole mahdollisuutta suorittaa Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella turvaamistehtäviä ilman nimenomaista virka-apupyyntöä poliisille. Tämä kaipa muutosta.

Hallituksen esityksen mukaan Puolustusvoimien suorittamaa turvaamistehtävää koskevaa toimivaltasääntelyä täsmennettäisiin sekä laajennettaisiin Puolustusvoimien hallinnassa olevien alueiden ulkopuolella. Lisäksi puolustusministeriölle säädettäisiin toimivalta antaa asetus Puolustusvoimien erityissuojattavista kohteista.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Puolustusvoimat huolehtii kansainvälisten järjestöjen edustajien sekä muiden valtioiden korkeimman sotilasjohdon vierailujen turvajärjestelyistä mutta vain Puolustusvoimien hallussa olevalla alueella. Nykyisen lain perusteella Puolustusvoimien virkamiehillä on turvaamistehtävän edellyttämät toimivaltuudet vain Puolustusvoimien pysyvässä hallinnassa olevilla alueilla. Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella toimivaltainen viranomainen turvaamistehtävissä on pääosin poliisi ja tietyissä tilanteissa Rajavartiolaitos.

Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävällä tarkoitetaan Puolustusvoimien henkilöstön, Puolustusvoimien vieraana olevien toisen valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälisiä järjestöjä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuuden suoja-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2016 vp

mista. Kansankielellä henkilösuojaustehtävä sisältää henkivartijatehtävän sekä suojeltavan henkilön turvallisuuden takaamisen majoituspaikassa vuorokauden ympäri.

Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisella tarkoitetaan normaalia korkeampaa suojaa edellyttävän materiaalin siirtojen suojaamista Puolustusvoimien alueiden välillä. Kuljetettava materiaali on Puolustusvoimien materiaalia, joka on määritelty erikoiskäsitteltäväksi maanpuolustuksen, operatiivisen käytettävyyden, rahallisen arvon, vaikean saatavuuden, rikolliseen käyttötarkoitukseen soveltuvuuden, julkisuuskuvan, maineenhallinnan tai vaarallisuuden johdosta. Kuljetuksen suojelemistehtävään kuuluvat myös kuriiritehtävät, joilla tarkoitetaan tiettyjen asiakirjojen kuljetamista.

Hallituksen esityksen mukaan Puolustusvoimien turvaamistehtäviä suorittaisi erityisen koulutuksen saanut Puolustusvoimien virkamies, josta käytetään nimitystä turvamies. Henkilösuojaustehtävässä turvamiehellä olisi käytössään hätävarjelun kaltainen toimivaltuus. Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamisessa käytössä olisivat kuljetusten välittömässä läheisyydessä ensinnäkin oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi, toiseksi oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi Puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen, ja kolmanneksi oikeus ottaa kiinni henkilö, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä Puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta olisi välittömästi ilmoitettava poliisille.

Materiaalikuljetusten suojaamistehtävissä turvamiehellä olisi käytössään kulloisenkin tehtävän kannalta riittävät voimankäyttövälineet sekä suojavarusteet. Puolustusvoimien suojaamistehtävien suorittamista edeltäisi yhteistoiminta poliisin kanssa. Puolustusvoimille on säädetty tietyissä tapauksissa poikkeustoimivalta suorittaa hallinnonalan sisäisesti viranomaistarkastuksia kohteissa, jotka on määritelty maanpuolustuksen kannalta salassa pidettäväksi. Vastaisuudessa maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävistä kohteista käytettäisiin nimitystä "maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavat kohteet", mikä kuvaisi paremmin kohteiden suojaamiseksi tehtävää toimintaa. Kohteista ja niihin sovellettavista käytännöistä säädettäisiin puolustusministeriön asetuksella, mikä selkeyttäisi toimivallan jakoa yleistoimivallan nojalla kohteita tarkastavien viranomaisten ja Puolustusvoimien viranomaisten välillä nykyisestä. Tämä selkeyttää Puolustusvoimien ja muiden viranomaisien välistä toimivallan jakoa.

Arvoisa puhemies! Kaikkiaan tällä hallituksen esityksellä parannetaan Puolustusvoimien suoriutumista sen lakisääteisistä tehtävistä. Suureen reserviin perustuva puolustusratkaisu edellyttää, että tarvittaessa jo normaalioloissa joukkoja voidaan perustaa hajautetusti. Olisi viranomaisen resurssien väärinkäyttöä, mikäli siinä tilanteessa edellytettäisiin poliisin virka-apua Puolustusvoimien materiaalin suojaamiseksi.

17.02 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Muutamia asioita, koska kovin tarkkaan en ole vielä tätä esitystä edes perehtynyt lukemaan:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2016 vp

Esityksen tavoitteena on parantaa Puolustusvoimien mahdollisuutta Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella suojata Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, Puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta sekä suojata Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetukset riittävällä tavalla niin, ettei muille viranomaisille aiheutettaisi turvaamistehtävillä tarpeetonta rasitusta. Maanpuolustuksen kannalta lisätään maininta erityissuojattavista kohteista, mitkä lähinnä sijaitsevat Puolustusvoimien alueilla. Turvaamistehtäviä voi suorittaa uuden esityksen myötä Puolustusvoimien erityisen koulutuksen saanut virkamies nimeltä turvamies, joka suojaisi edellä mainittujen henkilöiden turvallisuutta. Lisäkoulutusta tulisi antaa esityksen mukaisesti noin 50 henkilölle. Tälle henkilöstölle olisi järjestettävä koulutustilaisuuksia lainmuutoksesta johtuen. Koulutuksesta aiheutuu noin 100 000 euron kertakustannukset kohdistuen pääasiassa koulutukseen osallistuvien virkamattakuluihin. Lisäksi koulutusta olisi täydennettävä työpaikka-kohtaisella lisäkoulutuksella, mikä ei aiheuta merkittäviä lisäkustannuksia.

Yleisellä paikalla yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito kuuluu tietysti ensisijaisesti poliiseille. Esityksessä tuodaankin selkeästi esille se, ettei turvaamistehtävä ole yleiseen turvallisuuteen liittyvä toimi. Poliisin päällystölle tai kenttäjohtajalle ilmoitettaisiin aina ennakolta turvaamistehtävien aloittamisesta. Hallituksen esityksessä otetaan kaiken kaikkiaan yhteistyö poliisin kanssa erittäin hyvin huomioon. Esimerkiksi henkilön turvaamistehtävät yleisellä paikalla siirretään Puolustusvoimilta poliisille mahdollisimman pian näiden tehtävien aloittamisen jälkeen. Hallituksen esitys siis mahdollistaa henkilöiden ja kuljetusten suojaamisen myös Puolustusvoimien turvamiesten toimesta mutta ottaa huomioon mahdollisimman pitkälle poliisille myönnetty tehtävät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä. Ongelmallisena nykytilanteessa on nähty se, että Puolustusvoimilla ja poliisilla voi olla eri seikoista johtuen erilainen käsitys johonkin henkilöön kohdistuvasta turvallisuushasta. Lisäksi virka-apupyynnöön ei välttämättä tietyissä kohotetun valmiuden tilanteissa olisi aikaa tai poliisilla ei olisi resursseja antaa apua.

Mitä tulee esityksen kohtaan Puolustusvoimien kuljetusten koskemattomuuden suojelemisesta, annetaan siinä nyt turvamiehelle oikeudet ottaa kiinni kuljetuksia mahdollisesti vaarantava henkilö. Turvamiehellä on oikeus poistaa esimerkiksi henkilö, joka käyttäytyy uhkaavasti siten, että hän voisi syyllistyä omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Henkilö voidaan ottaa myös kiinni, ja siitä on ilmoitettava, ja hänet on viipymättä luovutettava poliisille. Tässähän astutaan perusoikeuden henkilön koskemattomuudesta alueelle. Tämän perusoikeuden rajoittamiseen on kuitenkin hyvät perusteet. Puolustusvoimien erityinen omaisuus on yleisesti vaarallista ja voi vaarantaa yhteiskunnan turvallisuuden ja aiheuttaa laajaa vahinkoa. Henkilön koskemattomuuteen puuttuvilla toimivaltuuksilla on siten niin sanotun painavan yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämät ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksytyt rajoitusedellytykset.

Arvoisa puhemies! Tämän lakipaketin yhteydessä tehdään paremminkin täsmennykset muutamiin lakeihin: vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettuun lakiin, terveyssuojelulakiin, kemikaalilakiin ja sitten vielä majoitus- ja ravitsemustoiminnasta annettuun lakiin. — Tämä lyhyesti.

17.07 Reijo Hongisto ps: Arvoisa herra puhemies! Kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen ja puolustusmateriaalihankintojen takia Suomessa vierailee lähes päivittäin eri maiden sotilashenkilöstöä ja muita asiantuntijoita. Näiden henkilöiden turvallisuuden varmistami-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2016 vp

nen ja myös usein tiukasti salassa pidettävän materiaalin suojaaminen teollisuus- ynnä muulta vakoilulta on muodostunut puolustushallinnossa Puolustusvoimain alueella jo arkirutiiniksi.

Puolustusvoimilla on jo henkilö- ja materiaalisuojaamiseen liittyvä osaaminen, henkilöstö ja varusteet. Poliisillakin on samanlaiset varusteet ja osaaminen, mutta valitettavasti henkilöresursseista alkaa olla huutava pula — lienemme kaikki siitä samaa mieltä. Tämän takia on tärkeää ja mielestäni myös valtionhallinnon resurssien järkevää käyttöä mahdollistaa puolustushallinnon käyttää omia resurssejaan nykyistä tehokkaammin ja laajemmin. Mitä laajemmin puolustushallinto omia resurssejaan käyttää, sitä vähemmän poliisin tarvitsee antaa puolustushallinnolle virka-apua. Näin vähennetään osin päällekkäisiä toimintoja ja vapautetaan poliisin resursseja poliisin varsinaisiin päätehtäviin: yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen ja jo tapahtuneiden oikeudenloukkausten esitutkintaan.

Arvoisa herra puhemies! Näillä lyhyillä lauseilla ja lyhyillä mietteillä kannatan tämän lakiesityksen hyväksymistä.

17.09 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille tuesta hallituksen esitykselle. Niin kuin edustaja Mäkipää oikein totesi, tässä esityksessä yhteistyö poliisin kanssa otetaan mielestäni hyvin huomioon. Poliisi on vastuussa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, ja aivan kuten edustaja Hongisto totesi, poliisilla on rajalliset resurssit ja niiden kohdistamista Puolustusvoimien käyttöön ei voida katsoa poliisin pääasiallisen tehtävän kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Etenkin Puolustusvoimien kuljetusten suojaamiseen liittyviä tehtäviä on kuitenkin määrällisesti paljon, eikä voida katsoa tarkoituksenmukaiseksi todellakaan näihin poliisin resursseja käyttää.

Esityksessä on varmistettu myös tiivis yhteistyö muiden viranomaisten kanssa, jos Puolustusvoimien turvamiesten on ryhdyttävä käyttämään esitettyjä toimivaltuuksia. Poliisi voi edelleen hoitaa turvaamistehtäviä yleisellä alueella, mutta tilanteessa, jossa poliisi ei katso voivansa suorittaa tehtävää, Puolustusvoimien turvamiehet voisivat tehtävän hoitaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.